

ВІСТІ

Інституту Економічних Досліджень при Держплані УСРР

Рів видання
перший

Січень 1930 р.

№ 1

Н. ЕФІМОВ-МАЛТАПАР

Перші задачі науково-дослідницької в діяльності планування роботи

Коли приглянутися до сучасної стадії перехідної доби радянського господарства, то спадає на око осяяка суперечність: надмірне відставання теоретичної роботи проти реального розвитку економічних відносин. Реконструкція економічної бази розгортається такими великими темпами, що розвиток ідеологічної надбудови не в усіх ділянках встигає засвоїти, освідомити і теоретично переварити всю масу хутко змінних та якісно різностатних нових фактів соціально-економічної трансформації.

Ця суперечність виявляється не тільки в тому, що через брак глибоко продуманих і доладно уґрунтованих теоретичних праць, маємо, певна річ, у багатьох вельми важливих питаннях чималі матеріальні збитки і повільно доходимо потрібних нам досягнень. Також багато важить іще роля теорії, як чинника організації матеріального будівництва. З цього погляду не абияке значення революційної теорії в тому, що нею можемо встановити певну програму практичних дій (програму, що її спричиняють й уґрунтовують дійсні господарські обставини), що нею можна закріпити програму цілою системою загальнозначимих і в своїй логічній послідовності обов'язкових тверджень і міркувань.

Найбільш позначається згадана суперечність саме на теорії планування, тут бо маємо, з одного боку, найщільніший і явно матеріальний зв'язок між теорією і практичним будівництвом, з другого боку, саме тут найкраще виступає ідеологічне значення теорії, що практику організує й зміцнює.

В № 8 „Хозяйство Украины“ розглянувши задачі організованого при Держплані Інституту Економічних досліджень, ми накреслили цілий ряд тем, тем науково-дослідницьких праць, що їх повинно виконати протягом близьких років. Тепер слід розглянути конкретнішу програму найневідкладніших праць Інституту, що їх треба опрацьовувати вже поточного року. Темі ці визначають насущні потреби практичної планової роботи. Найактуальніші осяякі 4-рі групи проблем: 1) Проблема генерального плану; 2) Питання методологічного побудування перспективних господарських планів; 3) Система кон'юнктурних спостережень; 4) і нарешті одна з найбойовіших проблем поточної господарської роботи — це проблема: як позбутися збитків у народньому господарстві.*)

*) Треба, проте, застеретися, що тут іще не даємо закінченої програми праці Інституту та накреслюємо лише віки для складання цієї програми.

1) Питання генерального пляну. Наше плянове господарство так розвинулося, що годі далі складати річні плани поза зв'язком з перспективним п'ятирічним пляном. Ця неможливість визначається великими розмірами капітальних вкладань, що це робимо протягом кожного року. При цьому, можна напевно сказати, у вирішальній пропорції заздалегідь визначає капітальне попередніми роками зроблене будівництво визначає вкладення нові кожного року. Тимто, на долю кожного річного пляну залишається для вільного планування капітальних вкладань розмірно невеличка пайка із загальної суми. Через те, справді пляново керувати капітальним будівництвом у поточних обставинах можливо лише в масштабі декількох років, приблизно, п'ятирічного періоду. Однак, останнім роком дійдені не абиякі успіхи по лінії індустріалізації країни й соціалістичного перебудовання економічних відносин поставили перед нами осьяке питання: тепер годі нам побудувати такі перспективні плани на тривалий протяг часу якщо не матимемо чітких і докладніших накреслень про генеральний плян нашого розвитку. Краще кажучи, побудувати генеральний плян — осьяка тепер найактуальніша задача у нашій пляновій роботі. Суть цієї роботи в тому, щоб побудувати модель народного господарства, що відповідала б закінченню перехідної доби і початку першої фази комуністичного суспільства (соціалізм). Друга властивість цього етапу нашого розвитку що має відбивати в собі генеральний плян, це щоб здійснити гасло — наздогнати та перегнати капіталістичні країни.

Будуючи конкретного генерального пляна для народного господарства СРСР, по перше повинно сконструювати цю економічну модель та знайти найголовніші пропорції економічних показників, що відповідають цьому періоду, і подруге, накреслити конкретні заходи модель цю здійснити. Загалом цю роботу має виконати уся система плянових органів за керівництвом Держпляну. А втім перед тим, як можна буде приступити до матеріального побудовання генерального пляну, потрібно зробити цілий ряд попередніх науково-дослідницьких і методологічних досліджень; оці роботи може та має виконати Науково-Дослідницький Інститут Держпляну.

Очевидно, що перша із цих тем у цій діяльності в тому, щоб визначити методологічні ознаки генерального пляну, бо вищенаведені два загальні критерії доби генерального пляну, звичайно, потрібно по науковому — уґрунтувати й конкретизувати. Поряд з цим, Інститут має розв'язати і конкретні проблеми, наприклад; подаємо ці окремі теми, що їх має опрацювати група генерального пляну, саме: принципи розподілу продуктів у соціалістичному господарстві, етапи соціалізації заробітної плати, доля грошей з переходом до соціалістичного господарства, тип колективізації сільського господарства, тип соціалістичного міста, тощо.

Засади розподілу праці щодо опрацювання генерального пляну між Інститутом та секціями й секторами Держпляну, приблизно, осьякі: Інститут має опрацьовувати зазначені проблеми власне так, щоб побудувати модель народного господарства, не наповнюючи її цю методологічну форму конкретним змістом. Робота секцій Держпляну щодо цього з погляду методології буде відмінна в тому, що ці секції враховують конкретні обставини часу й місця, зосібна, докладно опрацьовують, — як саме треба реалізувати настановлення генерального пляну та на цьому шляху послідовні цього етапи. З другого боку, у практичній роботі Держпляну надто багато важитиме питання, як саме найраціональніше використовувати природно-географічні і економічні особливості окремих районів Радянського Союзу.

Цілком природно, що більшість з наведених тут питань слід опрацьовувати як до масштабу усього Радянського Союзу і, суть роботи

Українського Інституту Економічних Досліджень має насамперед бути в тому, щоб виконувати в порядку розподілу праці елементи зведеної загальносоюзної роботи.

2) Методологія п'ятирічки й контрольних цифр. Загально відома усім методологічна недосконалість наших перспективно-господарських плянів; і що з цим можна було миритися попередніми роками, то в міру подальшого розвитку плянового господарства, ускладнення й поширення вимог до плянового регулювання,— то нам треба пред'являти дедалі поважніші вимоги і до добротності плянової роботи, і тимто, й до методології побудування плянів. Щоб успішно розгортати плянову роботу, киче треба по марксівському опрацювати баянса народного господарства. Тимто, проблема перспективного баянсу в зв'язку з методологією єдиного господарського пляну буде, либонь, одна з основних проблем економічних досліджень другої групи нашого Інституту.

З цією проблемою щільно пов'язано й те, щоб виконати цілий ряд дослідницьких студій про народній прибуток, ефективність капітальних вкладань у народньо-господарському аспекті, про вагу єдиного фінансового пляну в контрольних цифрах і в п'ятиріччі і нарешті, питання про механізм господарського регулювання. Сюди ж стосується і дослідження конкретніших питань про темп і пропорції економічного розвитку, а для Українського Інституту надто багато важить досліджувати проблеми про методи перспективного плянування в обставинах особіного економічного району.

3) Дуже відповідальні задачі має виконати Кон'юнктурна група Інституту. Тепер на порядку денному порушено одне з найактуальніших питань плянової роботи, саме питання; як ґрунтовно реорганізувати систему кон'юнктурних спостережень. Оцю систему побудовано в основному за відбудовної доби, пристосовано було її до ринкових зв'язків, як переважного типу економічних відносин, але ця система стала зовсім непридатна служити нам в обставинах нової економічної структури, тобто за бурхливої технічно-економічної та соціальної реконструкції. Через нові обставини треба перед кон'юнктурною системою поставити ось які двоїсті задачі: з одного боку—треба, щоб кон'юнктурна система справді відбивала процеси виконання господарського пляну в масштабі усього народного господарства, щоб побудувати її, як своєрідну систему суспільного рахівництва чи систему соціалістичного народньо-господарського обліку; з другого боку, через нові обставини особливо важить проблема локальних псрушень репродукції чи мікродиспропорцій, як і важлива перед нами задача позбутися цих диспропорцій і пляново регулювати кон'юнктуру економічної одиниці. Обі ці задачі є з того факту, що тепер ринок, як регулятор репродукційного процесу, тепер майже що не діє. Пляновим регулюванням повинно охопити увесь процес репродукції, усі галузі, сектори й уклади. Тимто треба реорганізувати систему кон'юнктурних спостережень, по перше, по лінії універсальності й повноти народньо-господарського охоплення та пристосувати форми цієї системи до структури єдиного господарського пляну, що його виконання перевіряти й корегувати має кон'юнктурна система; по друге, реорганізувати систему кон'юнктурних спостережень повинно так, щоб можна було б дуже пильно доглядати й регулювати низові господарські процеси, економіку первинної господарської ланки.

Перше дослідження кон'юнктурних питань можна схематично накреслити осьяк:

а) Побудувати систему збирання кон'юнктурних даних. Це питання надто щільно пов'язано з широкою проблемою про форми й методи

соціалістичного обліку. Треба опрацювати ці проблеми щільно одну з одною, при чім організаційно ця щільно пов'язана праця має ґрунтуватися на чіткому розподілі праці з відповідною науково-дослідницькою установою (Інститут Раціоналізації при ЦКК РСІ). Основне, що має бути у цій праці—це використовувати в народно-господарському спостереженні (кон'юнктурному) ті первинні дані, що ними обслуговується технічна („одинично-господарську“) управу осіб, що продукційною одиницею (завод, колгосп, тощо). При цьому широкою механізацією, як первинного реєстрування даних, як і їх потімним обліковим опрацюванням повинно забезпечити максимальну терміновість кон'юнктурних матеріалів.

б) системою соціалістичного обліку повинно охопити, з одного боку суму одиничного господарського обліку (найголовніші тут проблеми—це одиниця виміру, метод виміряти, способи й форми реєструвати господарські дані), з другого боку—суму народно-господарського обліку чи кон'юнктурні спостереження (тут одне з найважливіших питань—це питання, яким методом комбінувати, зіставляти господарські показники). Дотепер способи оцінювати кон'юнктуру, способи „читати“ кон'юнктурні показники та їх інтерпретувати—були справою кон'юнктурного „мистецтва“. Задача в тому, щоб уґрунтувати згадані способи, досліджувати кон'юнктурні показники науковою, загальнозначимою й логічно—обов'язковою системою. Потрібно виробити стандартні методи аналізувати й оцінювати кон'юнктурні дані, методи своєрідних манометрів планового господарства, що мають сигналізувати про диспропорції й відхилення від плану.

в) нарешті, в програмі робіт цієї групи Інституту повинно науково опрацювати організаційні питання кон'юнктурної служби. Тут треба уваги питанню про співвідношення між експертними й статистичними даними, про організацію доладної системи, що має охоплювати: економічну одиницю, галузь господарства, економічний район, увесь народно-господарський комплекс.

г) а усіх цих темах треба додержувати районного погляду. Усі згадані проблеми повинно розглядати не так із становища народного господарства СРСР в цілому, як гасамперед з погляду окремого економічного району. Цілоком природно, що розв'язати згадані тут проблеми повинно на підкладі попередніх теоретично-економічних та емпірично-статистичних розвідок, що їх програму треба опрацювати близьким часом.

4. Нарешті остання група питань про проблеми: як треба позбутися збитків у народньому господарстві. Проблема ця, що й казати, цілоком на часі. Гасло „замагатися за заощадження“, що його висунув ще 1926 р. в період XV-ої Партконференції тов. Дзержинський, на практиці зазнала ряд змін. Спершу позбулося лише передатків по адміністрації й управі, згодом центр ваги перенесено на раціоналізацію роботи в торговельній системі, а ще згодом в зв'язку з потребами періоду реконструкції—за основну форму здійснити режим заощадження стала раціоналізація промислового виробництва. Тепер та ж сама задача ставиться по новому: саме треба її розв'язати широким фронтом усіх галузів народного господарства підвищити господарську культуру та вишукати цим додаткові ресурси на соціалістичне будівництво.

Зчаста дехто вагається, чи доцільно досліджувати проблему збитків саме в загально-економічному дослідницькому Інституті. А насправді вагатися нема підстав, бо навіть більш за те, не можливо успішно розв'язати проблему позбутися збитків, якщо не дослідимо цю проблему у цілому ряді загально-економічних студій. Сюди стосується: а) визначити багатовіковий досвід капіталістичних країн; б) визначити наші потенційні спроможності, тобто, „природні негативні багатства“, чи визначити роз-

міри збитків, порівняти їх із закордонними нормами, з показниками кра- щих наших підприємств і, розміри можливого заощадження; в) виробити методи позбутися збитків, які виявити спроможності, що відкриваються в обставинах плянового господарства; г) виявити наскільки корисні для народного господарства ті способи, що їх вживається, щоб позбутися збитків та уґрунтувати комплексне пов'язування цих завдань з на- родньо-господарським плянами, подібно до того, як завдання зменшити собівартість стає відразу у відношення певної інтердепендентності до усіх окремих плянів і до усієї системи контрольних цифр; д) дослі- дити економічні стимули й конкретні механізми для здійснення заощад- жень, бо позбутися збитків можливо буде не лише прямими розпоряд- женнями, а й вживши якихось особливих автоматичних комплексів.

Оде ті загально-економічні дослідження, що мають, так би мовити, бути за підвалини уґрунтування й провідні лінії для досліджень пога- лузних Інститутів Досліджень, які мають організаційно-технічний, ба на- віть безпосередньо технологічний характер. Але Держплянівський Інсти- тут має, так би мовити, і свою „погалузу“ царину в дослідженні проб- леми збитків—це ті збитки, що є через організаційно-економічні форми народного господарства в цілому, через нерациональний розподіл су- сільної праці в народньому господарстві. Ці питання годі досліджувати в погалузних Ін-тах, і досліджувати це — безпосередня задача нашого Ін- ституту.

Ось це ті найголовніші питання, що з погляду потреб плянкової ро- боти — є тепер найактуальніші, та мають бути основним змістом по- дальшої роботи нашого Інституту.

Щодо методів досліджувати, то на підставі вищенаведеної програми можна розгорнути цілий ряд методологічних засобів, почавши від скру- польозного емпіричного дослідження первинного факту і закінчивши ши- рокими конструкційними побудовами. Опрацьовувати проблему збитків, як і кон'юнктурні проблеми, повинно переважно індуктивним методом. В методології перспективного плянування ми матимемо більшою мірою до діла з дедуктивними умовисновленнями, хоч і тут багато важитиме індуктивне дослідження емпіричного матеріалу. Нарешті, у питаннях генерального пляну мають переважати методи конструкційного проєк- тування. Втім, і тут не слід це розумити в сенсі голого і нічим не- детермінованого конструктизму. В дійсності, ми маємо і для робіт по лінії генерального пляну деяку емпіричну базу; ця емпірична база, є в нас від того, що ми маємо співіснування в часі різних щодо соці- ально — економічної достиглості уклади й типи економічних одиниць. Наприклад, вивчаючи порівняльну аналізою форми колгоспів, від еле- ментарного СОЗ'у до комуні, ми можемо мати тут цілий ряд опорних пунктів, щоб проєкцювати в часі ці послідовні форми розвитку, що іс- нують в даний момент одна з одною в просторі. Досліджуючи згадані проблеми, Інститут у своїй праці має пристосовувати усі ці методологічні засоби в світі єдиного Марксового й Ленінового дослідницького методу.

Дарма, що теоретичні питання плянування є ще дуже таки молода ділянка наукової роботи, дарма, що ми не маємо ще посутно жодної систематичної праці з теорії плянування (а можливо що й саме через те), цю ділянку наукової праці вже засмічено чималим числом невірних теорій і гіпотез, що відбивають чужу клясову ідеологію. Не дивниця, що до краю потрібно утворити глибоко продуману, послідовно-револю- ційну Марксо-Ленінову теорію плянування. І першим кроком на цьому шляху повинно викорювати буржуазні забобони, бо що цього не бу- де, то годі буде цілком поборооти наших клясових ворогів. Через те,

новий Інститут не може будувати своєї праці на підкладці аполітичної академічності. Тепер питання теорії, надто теоретичні проблеми планового господарства, стали у самій гущавній класовій боротьбі. Плановий Інститут, будучи суворо науковою інституцією, глибоко й уґрунтовано по науковому опрацьовуючи свої проблеми водночас має правити за войовничий орган пролетаріату в класовій боротьбі на теоретичному й плановому фронті. Аж тоді, Інститут зможе найкраще пролетаріатові допомогти у соціалістичному будівництві“.

Дискусія про завдання й програму інституту економічних досліджень

Щоб найкраще обговорити завдання й програму Інституту, Редакція запросила окремих товаришів, які брали участь у нараді при Держплані про організацію Інституту, подати свої міркування про перші завдання роботи Інституту. Тут подається в порядку обговорення зауваження цих товаришів.

Я. А. Соколін.

Серед інших своїх завдань Інститут Економічних Досліджень має, безперечно, приділити чималої уваги побудуванню генерального плану.

Щодо цього є цілий ряд проблем, що їх розв'язати можливо лише методом систематичного наукового дослідження.

Сама суть поняття „генеральний план“ — це сама собою важлива самостійна тема для великої наукової праці, де треба виявити, що входить в це поняття, як „обов'язкове й потрібне“ та усунувши формулювання, що штикуляють „за термінологією Петражицького“, дати цьому поняттю адекватний вислів.

Власне кажучи, опрацьовувати цю тему, — це поза межами суто-економічного дослідження і, більшою мірою — це приналежність соціології; та з погляду марксіської методології такий перехід цілком закономірний і ймовірно буде неминучий також у ряді інших праць Інституту Економічних Досліджень при Держплані.

В зв'язку з тим Інститут має науково розробити такі задачі:

- а) наздогнати та перегнати передові капіталістичні країни;
- б) завершити перехідну добу;
- в) вкročити у першу фазу комунізму, тощо.

Усі ці поняття в зв'язку з опрацьовуванням генерального плану, тепер мають чималу популярність; теоретично питання ці загалом опрацьовали у своїх працях Маркс, Енгельс та Ленін: докладніше висвітлено, це стосовно обставин поточної доби у Сталінових статтях і промовах.

Тепер треба, щоб наші наукові організації і насамперед Інститут Економічних Досліджень приступили до докладної конкретизації тих понять, виявили усі складовини цих понять, й, якщо можна так висловитися, дати якісну, ба навіть кількісну аналіз.

Тимто практично Інститут повинен порушити цілий ряд праць на те, щоб:

- а) дослідити: як саме діалектично трансформувати основні економічні категорії перехідної доби у категорії соціалістичного господарства;
- б) дослідити пропорції розподілу суспільної праці, що специфічно питомі закінченню перехідної доби і першій фазі комунізму, як і виявити їхні відмінності проти пропорцій у капіталістичній системі.

Е. О. Шатав

В чому ж основна суть роботи Інституту Економічних Досліджень? Яке місце має посісти згаданий Інститут у нашій системі Науково-Дослідницьких Економічних Інститутів? Якими принциповими напрямками треба розмежувати ці функції? Не давши на ці питання відповіді, наряд чи зможемо добрати вірного критерія, щоб накреслити програму перших робіт Інституту Економічних Досліджень.

Цілеспрямованість кожної наукової інституції ми визначаємо, природно, тою сферою практичної дійсності, що з неї дана інституція виростає і що її вона повинна обслуговувати. І наукову фізіономію Інституту Економічних Досліджень можна, либонь, визначити місцем і часом його організації, тим, що його ми організуємо при Держплані і саме тоді, коли Радянська система робить надто важкий історичний перевал і, коли сам Держплан ґрунтовно через те реорганізуємо, зваживши потребу закріпити й довершити плянові підвалини нашого господарства й перетворити його на плянових засадах у високе соціальне господарство. За ланки цього процесу є—в кожному разі, мають правити усі старі й знову виниклі у нас наукові інституції. Специфічне завдання Інституту організованого при Держплані є, либонь, в тому, що Інститут має викрити, науково уґрунтувати й усвідомити економічні переваги плянкової господарки, вишукувати конкретні формули соціального оптимуму в сполученні різностатних елементів господарської цілокупності. Краще кажучи, Інститут має стати центром, де утворимо теорію плянування (саме теорію плянування, а не теорію плянування господарства).

Під теорією плянування розуміємо науку про засади й методи соціально-раціонального сполучення основних ліній економічної політики в єдиному господарському плані, де усі елементи один одне спричиняють. Отак визначивши теорію плянування й завдання Економічного Інституту Досліджень, яко центральної лабораторії для опрацювання такої теорії, визначмо й те, що в теорії плянування треба досліджувати народно-господарську цілокупність, що типічні теми на це є саме горизонтальні розрізи цієї цілокупності (скажимо, наприклад динаміка народнього прибутку та його розподіл, продуктивність суспільної праці, співвідношення цін, або урівняння конкретних продуктів праці, сполучення темпів розвитку продукції й різних видів обігу, тощо). Цим ми відмежуємо суть роботи Інституту Економічних Досліджень і суть роботи тих Інститутів, що їхні „інтереси й об'єкти дослідження стосуються особної галузі народнього господарства, або окремішньої цілокупності якихось конкретних специфічних функцій (скажимо, Інститут для дослідження економіки сільського господарства, кам'яновугільної промисловості, металу, або скажимо, Інститут для дослідження питань регулювання товарообороту, переселенства, тощо). Цю межу в основному робимо як до ріжного масштабу й економічного дослідження і, не визначаємо її методом дослідницької роботи, що в усіх цих Інститутах, зокрема і в Інституті Економічних Досліджень, залишається менш-більш однотипним чи слухніше однотипним. По іншому принципово треба робити межу між ІЕД і такими науково-дослідницькими вогнищами, як Інститут Марксизму в Харкові. Тут, навпаки, однотипний — об'єкт дослідження (народно-господарська цілокупність та її горизонтальні розрізи), і різнотипний — метод дослідницької роботи. Такий науковий центр, як Інститут Марксизму, має на меті опрацьовувати загальні абстрактні проблеми плянового соціалістичного господарства.

На підставі цього і треба переважно пристосовувати дедуктивного методу в усіх і загальних, і окремих дослідженнях. Щодо ІЕД, то

його дослідження в основному, мають суто-конкретний характер і через те маємо переважно індуктивний метод в його праці. Крім цього те, що ІЕД є наукова база практичного плянування й практичної економіполітики, то від цього зашплюється в методологію його досліджень елементи науково-економічного конструкцизму й Інститут цей вишукує конкретні формули соціальної раціональності, що їх можна прикласти до певних цілюкунності знову таки цілком конкретних явищ.

Отже і виходить, що ІЕД своїми конкретними дослідженнями й конкретними твердженнями виконує своєрідні службові прикладні функції стосовно тих Інститутів, що опрацьовують загальну теорію плянового соціалістичного господарства. Рівнож теорії, що з цих Інст-тів виходять, правлять за базу для конкретних досліджень ІЕД. Рівнож і ІЕД при Держплані утворює своїми дослідженнями на ґрунті народньо-господарської цілюкунності належний підклад для роботи погалузних інститутів і водночас сам матиме користь з роботи погалузних Ін-тів. В цьому природному взаємозв'язку й взаємодії виявляється внутрішня одність економічної науки, в її ріжностатному цілому—одність, цілком неминуча й потрібна надто у нашій системі науково-економічних Інститутів. Та побудувати так свою роботу можна лише, якщо організувати цю роботу на ґрунті чіткого розподілу праці між них у наведеному напрямку.

Можна сказати, що в практичній роботі, можливо не пощастить додержати сповна зазначеної, як і всякої іншої-абстрактно накреслюваної схеми. У даній царині, і надто в наших обставинах, навряд чи доцільна буде така вузька прямолінійність. Що ми шойно будемо загальну теорію плянового господарства, та такої теорії, як систематизованої науки ще немає, то й ІЕД, либонь, не минути деяких проблем абстрактної теоретичної економії,—бодай першими кроками його роботи. Мабуть неминуче треба буде також відвернутися осторонь й досліджувати деякі центральні проблеми погалузної економіки. Звичайно, таких окремих ухилів не боязко, хоч зрозуміло, треба цього уникати. Важливо: чітко визначити загальну наукову фізіономію виниклого Інституту, визначити загальну наукову фізіономію виниклого Інституту, визначити специфічну для нього царину інтересів, і ті задачі й методи дослідницької роботи, що на ґрунті цього виникають. Це—єдино слухний критерій опрацьовувати конкретну програму його роботи.

На підставі вищесказаного, ми накреслили 6 три основні отаки напрямки в роботі ІЕД: а) суто-методологічні питання плянування; б) конкретні дослідження синтетичних проблем господарського плану і в) проблеми соціальної реконструкції. Добирати кожну особну тему з кожного з цих розділів на перші часи треба звичайно, як до актуальності й черговості тих задач, що ми їх випинаємо тепер перед пляною думкою.

По лівій першій групі проблем—найактуальніші, і zarazом найневідкладніші, на нашу думку, є осьякі дослідження: 1) опрацьовувати модель господарського плану, тобто, системи показників, що символізують головні господарські категорії в їхній послідовній взаємодії й взаємоспричиненості так, щоб утворити суцільну, єдину всередині формулу господарського плану; ми вважаємо, що багатий досвід з побудування контрольних цифер й перспективних плянів дає нам підстави вважати, що тепер—безнадійна спроба розв'язати цю безперечно складну задачу; а що задача ця таки актуальна—навряд чи можна вататися; 2) пристосовувати балансового методу до практики плянування, та побудувати методологію цих балансів (так званих балансів народнього господарства і приватніх); цю мету посутно вбирає в себе рша, та вона має самостійне значення і, безперечно, куди невідклад-

ніша; через те ми тему цю й відзначаємо; 3) опрацювати систему економічних вимірників в обставинах суцільного плянового господарства. Треба твердо констатувати, що цю тему ми ще актуально не порушили як цього вона і варта. На процеси урівняння конкретних видів праці (співвідношення зарплат і конкретних продуктів праці), співвідношення цін—ми розмірно поки що пляново впливаємо. І тепер, коли ми робимо ґрунтовну соціальну реконструкцію усієї господарської системи, ця тема на нашу думку, має посісти центральне місце в роботах такої наукової лабораторії, як ІЕД; 4) Нарешті, слід опрацювати проблему ефективності капіталу й капіталовкладень. Тема ця останніми часами стає дуже модна, про ню чимало пишуть та говорять. При чім, цю проблему часто-густо ставлять так, що її досить таки різко подекуди відмежовують, подекуди й протиставляють проблемі продуктивності суцільної праці. І зрозуміло, ІЕД, що його сферу інтересів визначає народно-господарська цілокупність, може і має, на нашу думку, включити цю проблему в програму своїх перших робіт.

Щоб змалювати другий напрямок роботи ІЕД, яко ілюстрацію ми можемо навести осьякі теми: 1) досліджувати динаміку народного прибутку й процеси його перерозподілу; 2) досліджувати динаміку продуктивності суцільної праці і 3) вивчати процеси усучаснення в їх складній різностатності. Оці теми ми вважаємо за найактуальніші у даній групі проблем,— вони досить таки актуальні сами собою, але, відай, важливіше те, щоб в процесі дослідження добрати конкретних методів опрацьовувати ці перспективні пляни.

З проблем 3-ої групи — соціально-економічної реконструкції—ми вважаємо за актуальне опрацьовувати: 1) господарське районування республіки — комбіноване розміщення промисловости, так званого, торговельного будівництва і різних видів транспортного будівництва в зв'язку з природно-історичними й економічними особливостями осібних районів і районів спеціалізованої сільсько-господарської продукції; 2) соціальну трансформацію сільського господарства та подальшу еволюцію форм і методів колективізації сільського господарства і 3) досліджувати: як треба нормувати індивідуальні трудові витрати і нормувати зарплату.

Д. І. Богорад.

Добираючи ті питання, що їх потрібно опрацьовувати й досліджувати в ІЕД при Держпляні, треба твердо питання ці обмежити. Легко накреслити цілий ряд питань і проблем, що їх потрібно ґрунтовно й притаманно дослідити. Куди важче вилучити першорядні й першочергові задачі, що їх насамперед повинно розв'язати. Треба зважити, що питання про кадри надто багато важить для тепер організованого Ін-ту, і через те треба з самого початку взяти рішучий і твердий курс на високо-добротний виріб Ін-ту. Адже основний сенс організації Ін-ту в тому, щоб піднести плянування народнього-господарства в період повної соціальної й технічної його реконструкції на вищий якісний щабель і, замість типічного „відомчого“ опрацювання ряду важливих плянових проблем—ці проблеми по марксіському досліджувати й опрацьовувати.

З циклу питань методології перспективного плянування повинно висунути проблему синтетичного оформлення господарського пляну. Мова мовиться про те, як треба опрацьовувати засади, обставини й методи такого сполучення окремих погалузних плянів, щоб в результаті мати суцільний, внутрішньо зв'язаний єдиний господарський плян. З питань генерального пляну повної соціалістичної реконструкції народнього господарства треба найбільшої уваги питанню про категорії економіки

перехідної доби, про шляхи й етапи їх трансформації (ціна, прибуток, зарплата, гроші, податки, страхування, продуктивність, розподіл, тощо).

Вивчення цих питань у Держпланівському Ін-ті має мати не лише абстрактно-економічний, а й пляново-регулятивний характер (генеральне настановлення, послідовно до нього перехідні етапи, форми й методи плянового діяння й впливу на характер процесу).

На нашу думку, невірно й небезпечно спрямовувати усю роботу ІЕД по лівій лише методологічного опрацювання проблем плянування. Методологію плянування вироблювано протягом останніх років в самому процесі складання й корегування господарських плянів. І не буде живого зв'язку з плянвою роботою й практичними пляновими проблемами, то годі сформулювати науку методологію плянування. Тимто, ІЕД має також матеріально опрацювати посутню особі проблеми перспективного й генерального плянування. Так опрацювати посутню — конче потрібно категорії економіки перехідної доби.

Надто спірне питання про те, має ІЕД при Держплані досліджувати проблему збитків у народньому господарстві. Річ у тому, що своєю природою проблема збитків — це переважно задача низових осередків на підприємстві й спеціальних галузних Інститутів, а не ІЕД при Держплані.

Загальна організація роботи, щоб позбутися збитків в усіх галузях господарства — це радше задача Держплану, а не ІЕД при Держплані. А втім, проблему збитків у народньому господарстві повинно висунути і в роботі Ін-ту першим роком його існування. У саму проблему збитків у народньому господарстві слід теоретично чітко накреслити, потрібно на це також дослідити чужоземній досвід і кваліфіковано перевірити перші наслідки широкої у нас розгорнутої кампанії. Крім цього ці питання можна легко привчити досліджувати основні плянові проблеми молодих робітників, які щойно приступають до праці в Ін-ті.

Інститутові не треба досліджувати проблему балансу народнього господарства, на це бо потрібно надзвичайно багато сил і через те, ІЕД міг би відвернутися від основних перед ним специфічних задач. На нашу думку, проблему балансу народнього господарства, як теоретично економічну проблему (чинники репродукції, проблема динамічної рівноваги у Радянському господарстві, тощо) має вивчати в основному Ін-тут Марксизму. Статистичне оформлювання балансу й уся цілокупність зв'язаних з цим методологічних питань — дотепер це була задача ЦСУ, і ці питання тепер опрацюватимуть у секторі обліку хоч в іншій відповідній організації при Держплані.

ІЕД має лише робити оцінку балансу народнього господарства, як методу перспективного синтетичного плянування і не опрацювати питання теорії й статистичного оформлювання народньо-господарського балансу.

ІЕД при Держплані має доладно налагодити зв'язок і взаємну інформацію з іншими дослідницькими установами й організаціями в царині економіки. Що ІЕД при Держплані надто багато важить в системі дослідження економіки, то й ІЕД також має координувати науково-дослідницьку економічну працю на Україні, пов'язавши цю працю внутрішньо з актуальними проблемами перспективного плянування. Задачі ці куди більші й важливіші, ніж це може здатися на перший погляд і через те, потрібно з самого початку мати добру уяву про форму й систему зв'язків, інформацію й координацію. А втім це питання так важливе, що його потрібно спеціально ще дослідити.

Е. Равінський

Інститут Економічних Досліджень при Держплані організується саме на початку нового етапу в нашому соціалістичному будівництві. На оповістку денну поставлено питання практично розв'язати ґрунтовні задачі соціалістичного будівництва. Дедалі то більше вимальовуються контури прийдешнього соціалістичного суспільства.

Не дивниця, що в цих обставинах надто багато важить теоретично дослідницьке опрацювання проблем радянської економіки, бо „по новому ставитися вопрос о нѣп'е, о классах о колхозах, об экономике переходного периода“ (Сталін).

Оці нові явища потрібно науково дослідити на підкладі Марксо-Ленінової методології, на що своєю чергою потрібні відповідні кадри наукових робітників.

Значення Інституту, якраз саме в тому, що він має на меті виконати першорядну задачу — поступово зосереджувати партійно-теоретичні й науково-марксівські сили радянського позапартійного активу. Аж організувавши колективну комуністичну думку, можливо опрацювати основні проблеми будівництва соціалізму. Отже гуртувати науково-марксівські сили — оце й має бути першочерговою задачею і на близький перебіг часу в роботі Інституту.

Накреслену на перші роки програму роботи Інституту, що має насамперед в основному опрацювати методологію генерального плану й окремих його проблем — треба визнати за цілком слушну. Цілком зрозуміло, що ряд корективів можна внести в програму праці лише в процесі розгортання науково-дослідницької праці Інституту. А втім, вже тепер слід вилучити із загального комплексу проблем генерального плану — проблеми репродукції та темпу нашого розвитку. Методологічно опрацювавши ці проблеми — ясніші стануть перспективи й терміни трансформації нашої економіки в соціалістичну економіку, як і можна буде розв'язати технічну проблему „наздогнати й перегнати передові капіталістичні країни“.

В організаційній структурі Інституту повинно відзеркалити бойовий стиль сучасності. Величезної ваги бойові задачі нашої партії й робітничої класи на теоретичному фронті годі розв'язати старими організаційними формами науково-дослідницьких інститутів (кафедри, секції, тощо). Організаційно Інститут слід побудувати за системою бригад чи груп (бригади чи групи для опрацювання окремих проблем методології генерального плану, п'ятирічки, тощо). Отож і організаційно Інститут треба відповідно оформити, бо ж Інститут — це бойовий штаб на фронті будівництва соціалізму. Що так буде зроблено, то по-перше, цим зможемо хутко „перекидати“ бригаду чи групу, коли вона опрацюватиме дану проблему, на роботу біля іншої проблеми. Від цього буде максимальна ефективність в роботі, зваживши те невеличке число робітників, що його може мати поки що Інститут. По-друге, за такої системи утвориться відповідна напруженість в темпі роботи та відповідальність за своєчасне виконання завдань.

Безперечно, що в цілому за такої організаційної структури Інституту можна буде лише краще ліквідувати, іще теперішній розрив, що позначається на відставанні теоретичної думки проти планів.

Щодо проблеми кадрів, то її треба розв'язати, як по лінії дальшого гуртування науково-дослідницьких марксівських сил, як і особливо по лінії підготування цих кадрів. Щодо цього багато важитиме система практикантів і тимчасового відряджування відповідних робітників з аспірантури Інституту Марксизму та абітурієнтів соціально-еко-

номічних ВИШ'ів, щоб вони допомагали опрацьовувати окремі проблеми, і згодом щоб можна було декого з них закріпити для постійної праці в Інституті. Позатим, вже тепер потрібно розв'язати питання про утворення аспірантури при Інституті.

Нарешті кілька слів про громадсько-політичну вагу Інституту. Інститут має також здійснити задачу: „популяризації и пропаганды основных идей величайших возможностей планового хозяйства среди широких рабочих масс“. Цілком зрозуміло, що цю задачу можна буде розв'язати лише в процесі розгортання роботи Інституту. Проте, вже на перших початках можливо розгорнути таку роботу, нехай і не величку (саме видавати науково-популярну літературу, статті, читати лекції, де потрібно буде), тим більш, що Інститут передбачає в числі першочергових робіт також досліджувати проблему збитків у народному господарстві. Лише отак Інститут зможе здійснити ту думку, що „теория, если она является действительной теорией, дает практикам силу ориентировки, ясность перспективы, уверенность в работе, веру в победу нашего дела“ (Сталін).

Хроніка інституту

Постанова наради при Держплані про організацію при ньому Інституту Економічних Досліджень.

1. Нарада вважає, що постанова РНК УСРР про заснування при Держплані Інституту Економічних Досліджень цілком відповідає гострій потреби в розвитку та поглибленні теоретичних основ народного господарства і в науковій постановці та дослідженні ряду корінних проблем нашої економіки.

Основним завданням І. Е. Д. є підведення теоретичної бази під практичну роботу планування та посилення наукового характеру планового керівництва. Головна увага І. Е. Д. має бути зосереджена на розробці народно-господарчих проблем синтетичного характеру.

2. Отже, опрацьовуючи програму роботи інституту на перші роки його діяльності, в центрі уваги та студіювання треба поставити такі проблеми:

а) методологію перспективного планування, нагляд за виконанням господарчих планів, зокрема застосування методу балансу народного господарства до планової роботи;

б) визначення головних понять генерального плану і розробка основних синтетичних проблем генерального плану повної соціалістичної реконструкції народного господарства УСРР;

в) серед окремих проблем економічної політики найбільш актуальною є тема про теоретичні основи режиму економії і проблема боротьби зі втратами в народньому господарстві.

3. Нарада вважає, за потрібне встановити зв'язок і ділове співробітництво ІЕД з відповідним Інститутом при Держплані СРСР.

В основу співробітництва належить покласти принцип поділу праці в дослідженні окремих проблем, а також те, щоб Український Інститут виконував окремі доручення Союзного Інституту, опрацьовуючи самостійно ряд питань, особливо в царині методології перспективного планування та кон'юнктурних спостережень в республіканському й районному розрізах.

4. Нарада вважає, що існування Інституту у складі Держплану дає Інституту змогу включати в програму своїх робіт, крім зазначених вище тем, також і окремі конкретні економічні проблеми під поглядом практичних завдань в справі планування та регулювання народного господарства, за дорученням Президії Держплану.

5. Нарада є тієї думки, що ІЕД при Держплані УСРР має стати тим органом, що координуватиме науково-дослідчу роботу в царині економіки на Україні, здійснюючи це шляхом:

а) організації живого зв'язку та обміну досвідом і матеріалами між окремими науково-дослідчими організаціями;

б) участі в опрацюванні та внутрішньому погодженні програм та планів окремих науково-дослідчих інститутів в галузі економіки;

в) участі в проробленні загального пляну науково-дослідчої роботи, коли він проходитиме через Держплан;

г) налагодженням зв'язку між Держпланом і всією науково-дослідчою периферією в царині економіки, зокрема шляхом скликання наукових конференцій, з'їздів, тощо.

6. Нарада вважає за конче потрібне так устаткувати новий Інститут всіма засобами сучасної техніки наукової економічної роботи (книгозбірня, читальня зала, архів, тощо), щоб це забезпечило не лише можливість як найкращого виконання ним своїх безпосередніх дослідчих завдань, але і утворило б з Держпланівського Інституту дійсний центр об'єднання та координації наукової роботи в галузі економіки.

7. У процесі розвитку своєї роботи Інститут має активно допомагати методологічно оформитись новій науці плянування народного господарства, її викладанню в вищих економічних і технічних ВИШах, а також популяризації та пропаганді основних ідей та величезних можливостей плянового господарювання серед широких робітничих мас.

8. Конкретизована програма та організаційний статут Інституту мають бути розроблені в якнайкоротший термін на підставі зазначених вище загальних положень.

Голова (Соколін)

Секретар (Абкін)

Правила прийому й програма вступу до аспірантури Українського Інституту Економічних Досліджень при Держплані УСРР

1. На підставі статуту УІЕД та згідно з постановою Президії Держплану та Раднаркому при Інституті з 1-го липня 1930 року утворюється аспірантура.

2. Цього року прийнято буде до УІЕД 10 аспірантів, які готуються в наукові співробітники Інституту для дослідчої роботи в питаннях 1) біжучого плянування та кон'юктурних спостережень, 2) перспективного плянування, п'ятирічного та генерального пляну, 3) статистичного обліку та вивчення окремих проблем економіки України.

3. Прийняті до аспірантури Інституту проходитимуть аспірантський стаж протягом 3-х років, по закінченні якого і по складанні кваліфікаційної роботи, переводяться в штатні наукові співробітники Інституту.

4. Аспірантура Інституту забезпечується стипендією розміром 180 крб. на місяць. Житлом Інститут не забезпечує.

5. Прийматимуться заяви до вступу в склад аспірантів Інституту цього року до 1-го червня ц. р. 15-го червня призначається колективом, а з 1-го липня розпочинається робота прийнятих до Інституту аспірантів, з якого часу вони і починають одержувати стипендію.

6. Умови прийому до Українського Інституту Економічних Досліджень:

а) До складу аспірантів приймається осіб, які мають закінчену вищу соціально-економічну освіту і мають певний громадсько-політичний стаж.

б) Товариші, які бажають вступити до Інституту, подають не пізніше 2-го червня ц. р. до Правління УІЕД (Харків, Буддержпрому, Держплан УСРР) заяву з такими документами: 1) рекомендація партійних або профспілкових та громадських організацій; 2) коротку автобіогра

фію з виявленням основних моментів громадсько-політичної діяльності;
3) документ про закінчення ВУШ'у і 4) лікарську довідку про стан здоров'я.

в) Крім заяви та вищеперелічених документів потрібно також надіслати назву теми, що її обрав кандидат для своєї вступної письмової роботи. Останню погоджується з Інститутом й повинно надіслати не пізніш 1-го червня ц. р. Бажано, як що є, надіслати дипломні роботи при ВИШ'ах, або друковані праці.

г) Заяви розглядає центральна мандатна комісія. Вразі позитивних вирішень й після визнання за задовільну письмової роботи кандидата сповіщається про наслідки, а кандидат має скласти усні іспити, що починаються 15 червня ц. р.

д) Товариші, які вступають до аспірантури УІЕД, мають бути обізнані за соціально-економічними питаннями в обсягу таких книг:

1. К. Маркс 1, 2 та 3 т. т. „Капітал“.
2. „ „ до критики політичної економії.
3. Енгельс „Анти-Дюринг“.
4. „ „ „Людвиг Фейєрбах“.
5. Ленін 2, 3, 9, 10, 13, 15 і далі всі тома.
6. Плеханова „Основные вопросы марксизма“.
7. „ „ „К вопросу о развитии монистических взглядов на историю“.
8. Разумовський „Теории исторического материализма“.
9. Каутский „Аграрный вопрос“.
10. Гильфердинг „Финансовый капитал“.
11. „ „ „Бем Баварк, как критик Маркса“.
12. Блюмін „Суб'єктивная школа политической экономии“.
13. Покровский „История ВКП“.
14. Сталін „Вопросы Ленинизма“.
15. Знайомство з п'ятирічним планом СРСР та УСРР.
16. Ярославський „История ВКП“.
17. Попов Н. Н. „История КП(б)У“.
18. Затонський „Проблеми нацпитання на Україні“.
19. Скрипник „Твори 2 т. ч. 1“.
20. Хвиля „Шумскізм і розлам КПЗУ“.
21. Попов Н. Н. „Нацполітика партії“.

Крім цього потрібно також знати статистику в обсягу „Курс статистики“ Кауфмана: доскональне знання російської та української мови. Бажано також знання однієї з чужоземних мов.

Примітка: т. т. які не закінчили ВИШ'у і бажають вступити до інституту складають додатково усні іспити з фізики, хемії та математики в обсягу, в якому ці предмети вивчається в соціально-економічних ВИШ'ах.

Директор Інституту Н. Ефімов

Науковий Секретар Я. Л. Дубенський

